Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
4472447-1100748-J

Bijlage(n)
-

Uw kenmerk
2026D32216

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum 24 november 2026
Betreft Kabinetsreactie inzake initiatiefnota van het lid Stoffer (SGP) over het versterken van gezinnen en gemeenschappen

Geachte voorzitter,

De vaste commissie voor VWS heeft per brief van 24 juni jl. verzocht om een kabinetsreactie op de initiatiefnota van het lid Stoffer (SGP) over het versterken van gezinnen en gemeenschappen.[1] Met deze brief komt het kabinet tegemoet aan dit verzoek.

Met belangstelling heeft het kabinet kennisgenomen van de initiatiefnota. Het kabinet waardeert de bijdrage van het lid Stoffer aan het debat over de wijze waarop gezinnen en gemeenschappen kunnen worden versterkt en over de rol die de overheid, maatschappelijke organisaties en de omgeving daarbij hebben, zodat jongeren zo gezond en weerbaar mogelijk kunnen opgroeien. Het kabinet hecht groot belang aan het versterken van de pedagogische basis, de rol van ouders daarbij en het belang van informele steun voor jongeren en ouders.

Kamerlid Stoffer beschrijft in zijn initiatiefnota vijf met elkaar samenhangende aanbevelingen die zijn gericht op het versterken van gezinnen en gemeenschappen. De initiatiefnota betoogt dat informele steun de basis vormt van preventief gezinsbeleid. De aanbevelingen hebben achtereenvolgens betrekking op de positie van informele steun, het dichtbij organiseren van ondersteuning, het alledaagse leven als vertrekpunt, het structureel verankeren van informele gezinsondersteuning en de randvoorwaarden voor de rijksoverheid.

Informele steun kan zowel afkomstig zijn uit het eigen informele netwerk van jeugdigen en gezinnen, zoals familieleden, vrienden, leraren of sportcoaches, als uit meer georganiseerde vormen van informele steun, door vrijwilligers zoals steunouders, meeleefgezinnen en maatjes. Het betrekken van informele steun (en daarmee het sociale netwerk) is niet alleen belangrijk voor de jeugdige en het gezin wanneer er nog geen jeugdhulp in beeld is, maar ook als er wel al sprake is van jeugdhulp. Het betrekken

[1] Tweede Kamer, vergaderjaar 2025-2026, 36 965, nr. 2

van informele steun zou dan ook een algemene grondhouding van iedere professional moeten zijn.

De afgelopen jaren is onder meer met JIMpact[2] ervaring opgedaan met het trainen van professionals in gelijkwaardige samenwerking met informele steunfiguren en met verschillende vormen van georganiseerde informele steun, zoals Steunouders, Burgervoogd en de Eigen Kracht Centrale. Kennis over informele steun komt samen bij de recent opgerichte kennishub FACTOR-i[3], waarbij ook de kracht van het netwerk van de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin[4] wordt benut. Daarnaast maakt informele steun sinds dit jaar onderdeel uit van een aparte leerlijn binnen de leeragenda van het netwerk Kwaliteit en Blijvend Leren (KBL). Vanuit de bestaande samenwerking tussen FACTOR-i en de samenwerkende beroepsverenigingen Jeugd (SBJ), wordt vanuit deze leerlijn gewerkt aan bredere implementatie. De initiatiefnota sluit daarmee aan bij een belangrijke ambitie van het kabinet.

Algemene reactie

Het kabinet onderschrijft de centrale gedachte van de initiatiefnota dat kinderen in de eerste plaats opgroeien binnen hun gezin en sociale omgeving. Ouders en andere opvoeders spelen daarbij een essentiële rol. Door opvoedvragen tijdig en dichtbij op te pakken, ouders en hun sociale netwerken te versterken en te normaliseren waar dat kan, voorkomen we dat gewone vragen en zorgen onnodig verergeren. Hiertoe moeten zij laagdrempelig, passende (collectieve) ondersteuning kunnen vinden.

Specialistische jeugdhulp moet beschikbaar zijn voor kinderen en gezinnen die dat echt nodig hebben. En ook dan geldt dat het van belang is om samen te werken met informele steun, waaronder het eigen informele netwerk van het gezin. Iedere vorm van hulp, dus ook de jeugdhulp, wordt effectiever en duurzamer wanneer het vanzelfsprekend wordt om samen te werken met informele steun. Professionals zijn immers vaak slechts tijdelijk bij een gezin betrokken, terwijl informele steun (waaronder het eigen informele netwerk) een meer duurzame bron van ondersteuning kunnen bieden.

Ook onderschrijft het kabinet het belang van vroegtijdige (gezins)ondersteuning, normaliseren, ontzorgen en demedicaliseren. Dit sluit aan bij de beweging van zorg naar preventie en welzijn: meer aandacht voor het versterken van de sociale en pedagogische basis en voor wat kinderen, jongeren en gezinnen zelf, samen met hun omgeving, kunnen. Niet iedere opvoed- of opgroeivraag vraagt om professionele jeugdhulp. Door eerder, laagdrempeliger en vanuit de leefwereld van gezinnen te ondersteunen, kunnen vragen waar mogelijk binnen het alledaagse leven worden opgepakt en kan zwaardere hulp worden voorkomen. Daarbij is het van belang om breder te kijken dan naar alleen de zorgvraag en ook het eigen informele netwerk, school, kinderopvang, de buurt en andere vormen van ondersteuning en ontmoeting te benutten. Professionele jeugdhulp

[2] Impact - jimwerkt.nl
[3] Home | Factor i | Samenwerken met het informeel netwerk
[4] Home | Alliantie Informele Steun

blijft beschikbaar wanneer deze nodig is, maar wordt daarmee onderdeel van een bredere aanpak, waarin welzijn, preventie en de eigen kracht van gezinnen en hun omgeving centraal staan.

De uitgangspunten van de initiatiefnota sluiten dan ook in belangrijke mate aan bij de beweging die onder meer met de Hervormingsagenda Jeugd, het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet en Kansrijke Start is ingezet.

Allereerst beoogt de Hervormingsagenda Jeugd onder meer de pedagogische basis en de lokale teams te versterken, ondersteuning dichterbij gezinnen te organiseren en de samenwerking tussen professionals en de informele steun (waaronder het eigen informele netwerk) rondom jeugdigen en gezinnen te versterken. Zo kunnen (beginnende) problemen bij kinderen en hun ouders zoveel mogelijk binnen de directe omgeving van het kind worden opgepakt en wordt voorkomen dat opvoed- en opgroeivragen onnodig leiden tot aanvullende of specialistische jeugdhulp. Problemen moeten zoveel mogelijk in de context van het gezin en de leefomgeving worden benaderd. Dat vraagt ook om goede verbindingen met aanpalende domeinen, zoals onderwijs, kinderopvang, de jeugdgezondheidszorg, volwassen-GGZ en bestaanszekerheid, zodat gezinnen integraal en vanuit hun bredere leefwereld kunnen worden ondersteund.

De bovengenoemde beweging naar van zorg naar preventie en welzijn heeft zijn vertaalslag gekregen in het door gemeenten de VNG vastgestelde Richtinggevend kader Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening[5] en het convenant Stevige Lokale Teams[6], dat dit jaar is ondertekend. Hierin staat centraal dat lokale teams bijdragen aan het versterken van het alledaagse leven van jeugdigen en gezinnen, hun sociale context, zelfregie, veerkracht en zelfredzaamheid. Daarbij is het van belang dat lokale teams niet alleen kijken naar de individuele hulpvraag, maar ook naar de context waarin een jeugdige opgroeit en naar de mogelijkheden binnen het gezin, het eigen informele netwerk en de sociale en pedagogische basis. Samenwerking met informele steun (waaronder het eigen informele netwerk) is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Daarnaast zet het Wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet in op het versterken van de pedagogische basis en worden gemeenten verplicht tot het inrichten van een lokaal team waar jeugdigen en gezinnen laagdrempelig terecht kunnen. Het lokale team krijgt een centrale rol bij het breed beoordelen van hulpvragen, waarbij het belangrijk is om informele steun (waaronder het informele netwerk rondom de jeugdige en het gezin) te betrekken en mogelijk te versterken. Verder bevat het wetsvoorstel maatregelen die bijdragen aan passende ondersteuning, waarbij lichte en groepsgerichte ondersteuning waar mogelijk voorliggend is. Ook wordt de verbinding met onder meer onderwijs, schuldhulpverlening en huis- en jeugdartsen versterkt zodat de brede gezinscontext in de ondersteuning wordt betrokken.

[5] Richtinggevend kader: toegang, lokale teams en integrale dienstverlening | VNG
[6] Gemeenten maken afspraken over stevige lokale teams | VNG

Het uitgangspunt dat de ondersteuning start bij het gezin en de sociale omgeving, sluit aan bij het fundament voor de Sociale Agenda die samen met collega bewindspersonen (SZW, OCW, BZK, AZ, JenV, VRO en FIN) en de VNG wordt ontwikkeld. Het kabinet hierbij in op een goed, samenhangend en toekomstbestendig beleid voor het sociaal domein. Beleid dat uitgaat van de leefwereld van inwoners, met betere hulp en passende ondersteuning voor mensen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties.

Tot slot sluit ook de inzet op Kansrijke Start aan bij de doelstelling van de initiatiefnota van Kamerlid Stoffer om gezinnen en gemeenschappen te versterken. Kansrijke Start richt zich op het bieden van passende ondersteuning aan (aanstaande) ouders en jonge kinderen, juist in de eerste 1.000 dagen waarin belangrijke fundamenten worden gelegd voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind. In het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA) is afgesproken dat Kansrijke Start structureel onderdeel wordt van de lokale en regionale inrichting van zorg en ondersteuning, als zogenoemde basisfunctionaliteit. Het doel is dat in 2030 een landelijk dekkend aanbod van de basisfunctionaliteit Kansrijke Start beschikbaar is. Hiervoor waren al structurele middelen beschikbaar en hierop wordt extra structureel geïnvesteerd.

Een belangrijk raakvlak is het versterken van de sociale basis en informele steun rondom gezinnen. In de Handreiking Ketenaanpak Kansrijke Start wordt het belang benadrukt van goede samenwerkingsafspraken tussen het medisch, sociaal en informeel domein. Ook in de verdere uitwerking van Kansrijke Start binnen het AZWA is deze verbinding geborgd: lokale coalities Kansrijke Start, waarin het medisch, sociaal en informeel domein samenwerken, behoren tot de basisinfrastructuur van gemeenten. De Monitor Kansrijke Start 2024 van het RIVM laat zien dat de samenwerking met het informele en community-domein onderdeel is van de ontwikkeling van lokale en regionale coalities, maar nog niet overal structureel is.[7] De monitor signaleert daarmee dat het een opgave is om de samenwerking met het informeel domein binnen de coalities Kansrijke Start verder te versterken.

Samenvattend, levert de initiatiefnota een waardevolle bijdrage aan de beweging die reeds is ingezet. Op onderdelen doet de initiatiefnemer voorstellen die deze beweging nader concretiseren of verder versterken. Voor sommige voorstellen is een nadere afweging nodig, bijvoorbeeld waar het vraagt om nieuwe wettelijke of organisatorische maatregelen. Of en hoe het kabinet in de afzonderlijke voorstellen meegaat, licht het hieronder toe.

Reactie op de afzonderlijke voorstellen

Kamerlid Stoffer beschrijft in zijn initiatiefnota vijf met elkaar samenhangende aanbevelingen die zijn gericht op het versterken van gezinnen en gemeenschappen en doet op elk van deze aanbevelingen verschillende voorstellen. Hieronder geeft het kabinet op ieder afzonderlijk voorstel een reactie, op volgorde van de initiatiefnota.

Informele steun als basis

[7] Monitor Kansrijke Start 2024

1. Het wetsvoorstel reikwijdte Jeugdwet kan niet volstaan met het vermelden van de infrastructuur voor informele steun, maar moet meer richting geven. In ieder geval dient als norm te gelden dat de gemeente in beginsel eerst de mogelijkheden van informele steun in beeld heeft gebracht alvorens professionele hulp in te zetten.

Het kabinet onderschrijft het belang van het in beeld brengen van de mogelijkheden van informele steun in relatie tot het inzetten van professionele hulp. Het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet geeft hieraan richting met het opnemen van een aantal basisprincipes voor passende inzet en uitvoering van jeugdhulp. Deze gelden voor alle partijen die zijn betrokken bij de uitvoering van de Jeugdwet (zowel voor gemeenten, jeugdhulpaanbieders als andere verwijzers.)

De uitgangspunten houden in dat:

1. Problemen in beginsel met eigen kracht worden verminderd, gestabiliseerd of opgeheven.
2. Groepshulp voorliggend is op individuele hulp.
3. Preventie (inclusief pedagogische basis, waaronder de infrastructuur voor informele steun) en basisjeugdhulp voorliggend zijn aan aanvullende hulp.

In het wetsvoorstel wordt derhalve de infrastructuur voor informele steun (als onderdeel van de pedagogische basis) als voorliggend gezien op de aanvullende jeugdhulp. Het is hierbij de bedoeling dat het college bij het bepalen van de in te zetten hulp nadrukkelijk afweegt of preventie (waaronder de pedagogische basis) en/of basisjeugdhulp een passende mogelijkheid is en aanvullende jeugdhulp alleen toewijst voorzover dat niet het geval is. Dat betekent dat de professional bij de vraagverheldering nadrukkelijk nagaat of deze vormen van ondersteuning of hulp een oplossing bieden voor de problematiek van de jeugdige en/of diens ouders. Jeugdigen en ouders kunnen daarbij een familiegroepsplan inbrengen (zie de reactie op voorstel 9) en hun eigen informele netwerk betrekken.

Deze voorliggendheid houdt niet in dat preventie, basisjeugdhulp en/of hulp op groepsbasis in alle gevallen verplicht moeten worden ingezet vóórdat aanvullende of individuele hulp kan worden toegewezen. Wanneer een situatie daarom vraagt, kan direct individuele of aanvullende jeugdhulp worden ingezet. Het gaat erom dat de professional de afweging of dit noodzakelijk is, bewust maakt. Evenmin sluit de inzet van een lichtere of groepsgerichte vorm de inzet van aanvullende of individuele jeugdhulp uit. Deze vormen kunnen naast elkaar worden ingezet. Zo kan de professional concluderen dat betrekken van informele steun voor een deel van de problematiek passend is, en dat voor een ander deel aanvullende jeugdhulp wordt ingezet. Waarbij het uiteraard van belang is dat de betrokken hulpverlener samenwerkt met informele steun.

2. Het kabinet stelt samen met de VNG een handreiking op om de informele ondersteuning en professionele hulpverlening verder te versterken, zodat informele steun de structurele basis van preventief gezinsbeleid wordt waaruit kan worden opgeschaald naar professionele hulpverlening

Het ministerie van VWS heeft de landelijke JIMpact ondersteund. Dat heeft geleid tot inmiddels meer dan 4.000 professionals die zijn opgeleid in de JIM-aanpak, en diverse jeugdhulporganisaties vanuit het hele land hierop zijn aangesloten. Ook is samenwerken met informele steun expliciet onderdeel van de professionele standaard van jeugdprofessionals.[8] Professionals zijn verplicht volgens deze professionele standaard te handelen en gemeenten en werkgevers moeten ervoor

zorgdragen dat professionals de ruimte hebben om volgens deze standaard te werken. Er zijn mooie stappen gezet en tegelijkertijd is er ook een duidelijk besef dat het samenwerken met informele steun door professionals ook echt een andere manier van denken en doen vraagt en je als professional een andere rol vervult. Nog te veel leggen beroepsopleidingen de nadruk op helpen, waar misschien een meer bescheiden rol past. Dit maakt het extra belangrijk om de kennis die is opgedaan met o.a. deze JIMpact en andere vormen van informele steun (als maatjes, steunouders, familiegroepsplan etc.), diverse praktijkvoorbeelden en eerdere handreikingen[9] goed te borgen en verder te brengen. FACTOR-i speelt hier als kennishub informele steun een belangrijke rol. Informele steun is daarbij ook sinds dit jaar een aparte leerlijn in de leeragenda van de netwerkorganisatie KBL. Als onderdeel hiervan is vrijdag 6 november jl., op de Dag van het informele netwerk, de Wegwijzer (georganiseerde) informele steun voor jeugd en gezin gepubliceerd[10]. Deze nieuwe Wegwijzer laat zien hoe informele steunorganisaties een belangrijke maatschappelijke bijdrage leveren aan sterke netwerken rondom kinderen, jongeren en gezinnen, en wat daarvoor nodig is. Zo komen alle initiatieven samen, zodat we kunnen opschalen en veel steviger de verbinding en samenwerking met informele steun preventief en bij hulpverlenen kunnen neerzetten.

Deze inzet sluit aan bij het doel van het voorstel. Het opstellen van een aanvullende handreiking acht het kabinet daarom niet nodig.

3. De Jeugdwet moet de verplichting voor gemeenten bevatten om jeugdigen en hun ouders voorafgaand aan het inzetten van professionele hulp uitdrukkelijk te informeren over het recht om een familiegroepsplan op te stellen. Het familiegroepsplan staat onder regie van organisaties voor informele steun.

Met het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet wordt een informatieplicht voor het college voorgesteld. Die houdt in dat het college jeugdigen en ouders op de hoogte stelt van de mogelijkheid om binnen een termijn van zeven dagen na een melding van een behoefte aan jeugdhulp een familiegroepsplan op te stellen en te overhandigen aan het college.

---

[8] Beroepscode, richtlijnen en veldnormen. Zo bepaalt de beroepscode voor professionals in sociaal werk sinds 1 januari 2022 expliciet dat professionals moeten samenwerken met steunfiguren (BPSW, *beroepscode voor professionals in sociaal werk*, *uitgave oktober 2021, Beroepscode voor professionals in sociaal werk | BPSW)*

[9] Zie bijvoorbeeld: Werkboek sociale steun - Handreiking voor samenwerking tussen formele en informele steun | voor Jeugd & Gezin en Handreiking Informele steun in de jeugdhulp.

[10] Deze Wegwijzer is opgesteld door FACTOR-i in samenwerking met de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin en Kwaliteit en Blijvend Leren. Zie verder Wegwijzer (georganiseerde) informele steun voor jeugd en gezin | voor Jeugd & Gezin en Eigen Kracht Centrale Dag van het Informele Netwerk 2026 - Eigen Kracht Centrale

Hierin kunnen de jeugdige en/of ouders, samen met hun informele netwerk (of bredere informele steun) de elementen die voor hen belangrijk zijn voor het onderzoek beschrijven. Het college – in de praktijk het lokale team – betrekt het familiegroepsplan vervolgens in het onderzoek naar aanleiding van de melding.

4. Aanbod op groepsniveau dat de relatie van ouders met (jonge) kinderen ondersteunt, dient in elke gemeente beschikbaar te zijn als basisaanbod zonder indicatie.

Met het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet wordt beoogd bij te dragen aan de beweging van zorg naar preventie en welzijn. Het wetsvoorstel verplicht gemeenten om een stevige sociale en pedagogische basis te realiseren en lokale teams in te richten die niet alleen ondersteuning bieden, maar ook zelf basisjeugdhulp verlenen.

Het is aan gemeenten om hier lokaal invulling aan te geven, zodat dit aansluit bij de behoeftes van jeugdigen en gezinnen. Doordat nog niet volledig duidelijk is hoe deze beweging exact in de praktijk vorm moet krijgen, is het specifiek omschrijven van het voorzieningenniveau van basisjeugdhulp niet opportuun. Dit zou op dit moment ook te veel ingrijpen in de mogelijkheden van gemeenten die juist lokaal nodig is om tegemoet te kunnen komen aan de diversiteit van de behoeftes van hun inwoners. Wel zien we hierin mooie voorbeelden, mede in het kader van Kansrijke Start, zoals CenteringOuderschap, Triple P en Incredible Years.

<u>Ondersteuning dichtbij organiseren</u>

5. Vroegtijdige gezinsondersteuning wordt via landelijke regels expliciet verankerd binnen lokale teams, zodat gezinnen beschikken over een herkenbaar en laagdrempelig aanspreekpunt voor ondersteuning, signalering en doorverwijzing.

Het kabinet onderschrijft de achterliggende gedachte van dit voorstel. Het versterken van lokale teams is een belangrijk onderdeel van de Hervormingsagenda Jeugd. Het Wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet geeft hier een concrete wettelijke vertaling aan door gemeenten te verplichten een lokaal team te organiseren, waar jeugdigen en gezinnen laagdrempelig terechtkunnen. Het lokale team kan zelf ondersteuning bieden en heeft een centrale rol bij het beoordelen van de hulpvraag. In het convenant Stevige Lokale Teams[11] is afgesproken dat de jeugdgezondheidszorg (JGZ) in nabijheid van lokale teams wordt georganiseerd. Daarmee voorziet het wetsvoorstel Reikwijdte in de door de initiatiefnemer beoogde beweging.

6. Het kabinet stimuleert dat lokale teams structureel samenwerken met maatschappelijke organisaties, vrijwilligersinitiatieven, scholen, kerken en andere lokale verbanden, zodat formele en informele ondersteuning beter op elkaar aansluiten.

[11] Gemeenten maken afspraken over stevige lokale teams | VNG

Het kabinet onderschrijft het belang van deze verbinding. De sociale (pedagogische) basis wordt gevormd door de relaties, netwerken en voorzieningen waarin kinderen en gezinnen dagelijks leven en opgroeien. Onderwijs en kinderopvang maken hier nadrukkelijk onderdeel van uit. De Hervormingsagenda benadrukt daarom het belang van samenwerking tussen lokale teams (0-100 voor jeugdigen en volwassenen), onderwijs, opvang, informele steun en andere relevante domeinen. Gemeenten weten juist lokaal wat er nodig is en kunnen deze verbinding tussen lokale teams en de sociale (pedagogische) basis goed leggen.

Daarbij maakt deze samenwerking ook onderdeel uit van het Richtinggevend kader voor Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening, het Convenant Stevige lokale teams en het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet. Zo kan de ondersteuning beter aansluiten bij de leefwereld van jeugdigen en gezinnen en wordt de beweging van zorg naar preventie en welzijn versterkt.

7. Het kabinet waarborgt dat regionale samenwerking binnen het sociaal domein ondersteunend blijft aan lokale uitvoering en primair wordt ingezet voor specialistische voorzieningen, kennisdeling en inkoop van complexe zorg.

Het kabinet onderschrijft het belang van een goede balans tussen lokale nabijheid en regionale samenwerking. De Hervormingsagenda Jeugd gaat uit van sterke lokale teams, maar erkent tegelijkertijd de noodzaak van regionale samenwerking voor specialistische en complexe vormen van jeugdhulp.

Met de Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg en het onderliggende Besluit verbetering beschikbaarheid jeugdzorg is de regionale samenwerking bij de inkoop van specialistische vormen van jeugdzorg in de Jeugdwet verankerd. Het verplicht op regionaal niveau inkopen van specialistische jeugdzorg betekent echter niet dat deze jeugdzorg ook regionaal moet worden georganiseerd: een professional die specialistische jeugdhulp verleent (en wiens hulpverlening dus tegen regionaal afgesproken contract- of subsidievoorwaarden is ingekocht) kan lokaal werken of verbonden zijn aan een lokaal wijkteam. Ook kan deze zorg nog steeds verleend worden op een locatie in de leefomgeving van de jeugdige.

Om te zorgen dat gemeenten bij de regionale inkoop van specialistische jeugdzorg steeds de verbinding leggen met zorg en ondersteuning die op lokaal niveau wordt georganiseerd, is de verbinding tussen de regionaal gecontracteerde jeugdzorg en de op lokaal niveau gecontracteerde jeugdhulp aangewezen als één van de onderwerpen waaraan gemeenten in de verplichte regiovisie aandacht moeten besteden. Ook moeten gemeenten in hun regiovisie ingaan op de samenhang van de regionaal georganiseerde specialistische jeugdzorg met jeugdgezondheidszorg, zorg die wordt verleend op grond van andere zorgwetten en ondersteuning in het onderwijs.

Op die manier wordt geborgd dat regionale samenwerking in verband met specialistische voorzieningen ondersteunend blijft aan de lokale uitvoering, en kan een optimaal pakket aan jeugdhulp voor individuele jeugdigen en gezinnen gerealiseerd worden.

Het alledaagse leven centraal

8. Het kabinet bevordert dat vroegtijdige gezinsondersteuning wordt vormgegeven vanuit de uitgangspunten van normaliseren, ontzorgen en de-medicaliseren, zodat gewone opvoed- en gezinsvragen niet onnodig binnen specialistische zorgtrajecten terechtkomen.

Het kabinet onderschrijft dit voorstel. De Hervormingsagenda Jeugd zet in op het versterken van de sociale en pedagogische basis, vroegtijdige ondersteuning en het bieden van passende hulp zo dicht mogelijk bij het alledaagse leven van jeugdigen en gezinnen. De JGZ heeft hierin zoals hierboven beschreven, een belangrijke wettelijke rol door vroegtijdig te signaleren, ouders te ondersteunen

bij opvoed- en opgroeivragen en waar nodig toe te leiden naar passende ondersteuning. Gemeenten zorgen vanuit een gezamenlijk gedragen visie dat de JGZ en voorzieningen in de sociale en pedagogische basis in of dichtbij lokale teams zijn gepositioneerd, dit in stevige verbinding met hun dagelijkse praktijk. Normaliseren, ontzorgen en demedicaliseren zijn belangrijke uitgangspunten. Zo worden opvoed- en opgroeivragen zoveel mogelijk binnen het alledaagse leven en de directe omgeving van gezinnen opgepakt en wordt onnodige inzet van specialistische jeugdhulp voorkomen.

9. De Jeugdwet wordt zodanig gewijzigd dat het familiegroepsplan expliciet wordt vormgegeven als een plan van het gezin en diens sociale netwerk en niet als hulpverleningsplan, zodat de regie in beginsel bij de familie ligt. Professionele ondersteuning wordt daarbij aanvullend ingezet wanneer de mogelijkheden van het gezin, het sociale netwerk en de sociale basis ontoereikend blijken.

De definitie van familiegroepsplan laat beide opties open. Het is een hulpverleningsplan of een plan van aanpak opgesteld door de ouders, samen met hun informele netwerk (of breder informele steun). Met het Wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet wordt voorgesteld om in de definitie ook expliciet de jeugdige zelf te benoemen. In het plan staat wat het gezin zelf kan doen, wat de gezinsleden met behulp van mensen uit hun netwerk kunnen doen, welke concrete doelen ze daarbij willen behalen en welke professionele hulp en ondersteuning ze hiervoor eventueel nodig hebben. Het staat gezinnen vrij om zelf in te vullen hoe hun familiegroepsplan eruitziet en hoe zij dat tot stand brengen. Een familiegroepsplan kan de basis vormen voor het hulpverleningsplan, maar kan ook worden opgesteld in gevallen waarin inzet vanuit het gezin zelf, met behulp van het sociale netwerk en preventieve voorzieningen toereikend blijkt.

Met de hiervoor beschreven uitwerking van het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet ten aanzien van informele steun en het familiegroepsplan geeft het kabinet tevens uitvoering aan de motie van het lid Stoffer (Kamerstuk 31 839, nr. 1171). Het kabinet beschouwt deze motie hiermee als afgedaan.

10. Het kabinet verkent een herkenbaar en betrouwbaar digitaal loket waarin ouders toegang krijgen tot gevalideerde opvoed- en gezinsinformatie en passende ondersteuningsmogelijkheden, zodat zij minder afhankelijk worden van onbewezen adviezen via sociale media of generatieve AI.

Tijdens de week van de opvoeding dit jaar is Team Ouders[12] gelanceerd. Een initiatief dat zich richt op het verbeteren van de samenwerking tussen professionals uit onder andere de jeugdgezondheidszorg, kinderopvang en onderwijs. En op het stimuleren van onderlinge steun en ontmoeting tussen ouders en het bespreekbaar maken van alledaagse (opvoed-)vragen. De website www.teamouders.nl biedt professionals en gemeenten praktische tips, kennis en handvatten om hiermee aan de slag te gaan. Daarnaast worden er verspreid over het land tot en met eind 2027 gesprekken en activiteiten georganiseerd om het gesprek te voeren over ouderschap, de samenwerking met ouders en informele steun.

Daarnaast brengen we de informatiebehoefte van ouders zelf in kaart. Ouders hebben toegang tot een grote hoeveelheid informatie via websites, apps en andere kanalen. Het is niet altijd eenvoudig om de betrouwbaarheid hiervan te beoordelen. Het kabinet hecht daarom waarde aan betrouwbare, toegankelijke en goed vindbare informatie voor ouders en jongeren. Om hier beter op aan te sluiten, heeft het kabinet een behoefteonderzoek onder ouders laten uitvoeren naar hun informatiebehoefte en het bestaande informatieaanbod. De uitkomsten geven

richting aan de vervolgstap: het beter benutten, verbinden of doorontwikkelen van bestaande instrumenten, zoals de GroeiGids, of de ontwikkeling van een nieuw communicatiemiddel als daar behoefte aan blijkt te bestaan.

<u>Informele gezinsondersteuning structureel verankeren</u>

11. In samenwerking met gemeenten en maatschappelijke organisaties ontwikkelt het kabinet een meerjarige financieringsstrategie voor preventieve gezins- en relatieondersteuning, zodat bewezen effectieve initiatieven niet langer afhankelijk zijn van tijdelijke subsidies, projectfinanciering of incidentele (lokale) middelen.

De beleids- en bestedingsvrijheid van gemeenten maakt dat zij eigenstandig hun beleid kunnen bepalen en waar zij hun middelen voor willen inzetten. Om te investeren in preventie helpt het als er (nog meer) inzicht in de baten is. Om meer inzicht te krijgen in de baten van preventieve ondersteuning aan ouders in scheiding is er in de regio Haaglanden tussen 2022 en 2025 in het project ‘een goed begin’ een werkwijze ‘Duurzaam Ouderschap na Scheiding’ ontwikkeld en onderzocht. Onderliggend is de visie ‘Duurzaam Samenwerken na Scheiding’; een denkkader rondom scheidingen waarin vertrouwen en verbinding voorop staan. De werkwijze heeft tot doel om bij ouders in scheiding een duurzame vorm van samenwerking rondom het ouderschap op gang te brengen. Daarbij staan het belang van het welzijnen de ontwikkelkansen van het kind en

[12] Team Ouders is een initiatief van het ministerie van VWS in samenwerking met het ministerie van OCW, het ministerie van SZW, de Stem van Ouders, het NCJ, maatschappelijke partners en ouders zelf.

de verantwoordelijkheid van de ouders voor het eigen aandeel in het ouderschap centraal. Tussen 2022 en 2025 deed onderzoeksinstituut TNO een pilotonderzoek naar de toepassing en werkzaamheid van de werkwijze in de praktijk. De uitkomsten zijn bemoedigend, bevatten werkzame elementen en laten zien dat binnen het project 'Een goed begin' vanuit een denkkader is toegewerkt naar een overdraagbare methodisch onderbouwde werkwijze. Het onderzoek levert een eerste onderbouwing op van de werking van deze methodische werkwijze in de praktijk. In deze pilot is doel, doelgroep, aanpak en randvoorwaarden uitgewerkt, waardoor ook anderen deze werkwijze kunnen gebruiken. Daarnaast is er onder meer een handreiking voor gemeenten en een opleiding tot gezinsvertegenwoordiger ontwikkeld welke andere gemeenten kunnen gebruiken.[13]

De afgelopen decennia zijn internationaal en in Nederland veel gedegen kosteneffectiviteitsstudies uitgevoerd. Zie ook de reactie op voorstel 15 waar het kabinet ingaat op de laatste kennis en inzichten rondom (het bepalen van) (kosten)effectiviteit van preventie.

Zelfs als interventies bewezen effectief of zelfs kosteneffectief zijn, blijkt het in de praktijk vaak lastig om investeringen vooraf te koppelen aan (financiële) baten die pas jaren later en regelmatig op andere beleidsterreinen ontstaan. Dit kan leiden tot ineffectieve inzet en financiering van preventie. Om dit te verhelpen is het kabinet in 2025 begonnen met het ontwikkelen van een investeringsmodel preventie. Het model maakt mogelijk dat bewindspersonen beter onderbouwde keuzes kunnen maken en gericht kunnen investeren in effectieve preventie, met als doel gezondheidswinst en een houdbaar zorgstelsel. Het model wordt samen met relevante (zorg)partijen gebouwd op basis van vier pijlers: (1) een richtlijn waarmee het passend niveau van bewijs voor de gezondheidseffectbepaling van preventiemaatregelen kan worden bepaald en over het gebruik hiervan; (2) een afwegingskader door het RIVM dat relevante informatie combineert op basis waarvan een investeringsbesluit kan worden voorbereid; (3) financiële besluitvorming; en (4) evaluatie en monitoring. In december 2025 heeft de Kamer een brief ontvangen over de voortgang van alle pijlers van het investeringsmodel preventie (Kamerstukken II 2024/25, 32 793, nr. 878).

Het afwegingskader preventie (pijler 2) wordt aan de hand van casuïstiek ontwikkeld door het RIVM en brengt informatie over maatschappelijke kosten en baten en andere beleidsoverwegingen voor een preventiemaatregel systematisch samen. De resultaten kunnen gebruikt worden bij besluitvorming over investeringen in preventie. Een van de casussen in de ontwikkelfase gaat bijvoorbeeld in op een maatregel gericht op een programma voor opvoeders om gedragsproblematiek bij 2-12 jarigen te voorkomen.[14] In december wordt de Kamer opnieuw geïnformeerd over de voortgang van de ontwikkeling van het investeringsmodel voor preventie.

12. De Jeugdwet dient te bepalen dat gemeenten meerjarige financiering bieden aan organisaties voor informele steun.

[13] Onderzoek naar de Werkzaamheid van Duurzaam Ouderschap na Scheiding.
[14] www.rivm.nl/afwegingskader-preventie

Het samenwerken met informele steun zou een algemene grondhouding moeten zijn van iedere professional. Om deze samenwerking met informele steun te versterken en breed te implementeren, zetten we in op een aparte leerlijn informele steun binnen de leeragenda van KBL met een belangrijke rol voor FACTOR-i samen met de samenwerkende beroepsverenigingen Jeugd (SBJ) en de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin. Gemeenten hebben hierbij uiteraard een belangrijke randvoorwaardelijke rol en we zien ook de nodige mooie voorbeelden dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. In het recent ondertekende convenant Stevige Lokale Teams is daarnaast nadrukkelijk de samenwerking van lokale teams met het informele netwerk opgenomen.

Voor wat betreft financiering hebben gemeenten binnen de Jeugdwet en het decentrale stelsel beleids- en bestedingsvrijheid, wat maakt dat zij eigenstandig hun beleid vanuit het geheel van de inrichting van het lokale preventieve- en sociale domein kunnen bepalen.

13. Het kabinet ontwikkelt een handreiking voor gemeenten om de inzet van middelen te verschuiven van curatieve jeugdzorg naar preventieve gezins- en relatieondersteuning, zonder afbreuk te doen aan de gemeentelijke beleidsvrijheid en lokale uitvoering.

In de Hervormingsagenda Jeugd zijn met de verschillende partijen in de jeugdzorg, waaronder gemeenten, afspraken gemaakt om te komen tot meer voorkomen en normaliseren en waar nodig het inzetten van lichte hulp om zwaardere jeugdzorg te voorkomen. Denk hierbij onder andere aan het convenant Stevige Lokale Teams. Hierover wordt actief gecommuniceerd met gemeenten, en gemeenten kunnen een beroep doen op ondersteuning om hun Stevige Lokale teams te ontwikkelen. VWS ondersteunt daarnaast nog andere initiatieven om gezinnen en ouderschap te versterken, zoals het deze week gelanceerde platform ‘Team Ouders’.

Daarnaast ben ik, de minister van Langdurige Zorg, Jeugd en Sport, met onder andere de VNG en de aanbieders van jeugdhulp in gesprek om te komen tot afspraken over meer regie op de specialistische jeugdhulp en de inzet van schaarse middelen. Daarbij wordt ook de inzet van middelen voor de gewenste beweging naar een stevige pedagogische basis betrokken, om betere ondersteuning van jeugdigen en gezinnen in hun directie leefomgeving te realiseren.

14. Gemeentes nemen preventieve gezinsondersteuning structureel op in hun reguliere planning- en controlcyclus, zodat legitimiteit en verantwoording geborgd zijn in meerjarig beleid.

Het kabinet onderschrijft het belang van structurele aandacht voor preventie in het gemeentelijke beleid. Het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet draagt hieraan bij door te voorzien in een verplichting voor gemeenten om in hun beleidsplan te beschrijven hoe zij invulling geven aan het versterken van de pedagogische basis. Concreet gaat het om de inrichting van vier specifieke basisvoorzieningen: welzijnswerk, laagdrempelige inloop- en ontmoetingsplekken voor jeugdigen en ouders, een infrastructuur voor informele steun en gerichte preventie door de JGZ. Daarnaast voorziet het wetsvoorstel in een verplichting tot een op overeenstemming gericht overleg met in ieder geval de

JGZ, kinderopvang en het onderwijs, gericht op een breed gedragen lokale maatschappelijke visie op de pedagogische basis, die leidt tot een breed en integraal scala aan activiteiten waar jeugdigen en ouders ondersteuning in kunnen vinden. Aangemoedigd wordt dat gemeenten ook andere lokale initiatiefnemers van activiteiten die bijdragen aan de informele ondersteuning van jeugdigen en ouders, zoals sport en cultuur en welzijns- en buurtorganisaties, bij het overleg betrekken.

Hiermee wordt een balans gezocht tussen een normerend kader waarmee richting wordt gegeven aan de verantwoordelijkheid van gemeenten om de pedagogische basis te versterken, en de beleidsvrijheid om hieraan passend bij de lokale situatie invulling te geven door deze door te vertalen naar een passend aanbod (en planning- en controlcyclus).

Randvoorwaarden voor de Rijksoverheid

15. In samenwerking met gemeenten en maatschappelijke organisaties ontwikkelt het kabinet een kader waarmee de maatschappelijke waarde van preventieve en informele gezins- en relatieondersteuning inzichtelijk wordt gemaakt, zodat legitimiteit niet uitsluitend wordt geborgd door kostenbesparing of normatieve overtuigingen.

De mate van effectiviteit en doelmatigheid van preventie is belangrijk om de juiste beleidskeuzes te kunnen maken, maar moeilijk te bepalen. Een goede onderbouwing van preventiemaatregelen met cijfers over gezondheidseffecten én financiële effecten zijn belangrijk voor beleid en zonder voldoende financiering komt goed beleid lastig van de grond. Tegelijkertijd zijn ook maatschappelijke kosten en baten zeer waardevol en deze kunnen los van bovenstaande een reden zijn om te willen investeren in een maatregel. Daarbij bestaan er veel wisselende beelden over wat (in)effectieve preventie binnen de (informele) gezins- en relatieondersteuning is. In dat kader zijn de laatste inzichten over (kosten)effectiviteit van preventie en belangrijke voorwaarden voor de effectieve en efficiënte inzet van interventies gebundeld, zodat deze makkelijk toegankelijk is voor gemeenten, en zij deze kunnen meenemen in hun beleid.[15] Het is van belang deze kennis en inzichten mee te nemen bij de vorming van beleid en zo te voorkomen dat er wordt geïnvesteerd in ineffectieve en inefficiënte interventies.

Eerder in deze kabinetsreactie is het kabinet ingegaan op de ontwikkeling van het investeringsmodel voor preventie. Dit model en specifiek de richtlijn passend bewijs voor preventie is ook hier relevant. Met de oplevering van de richtlijn wordt beoogd dat onderzoek naar preventiemaatregelen in Nederland volgens deze richtlijn plaatsvindt.

Vanuit het Samenwerkingsverband erkenning van interventies bestaat ook de Databank effectieve interventies op de website van het NJi.[16] De richtlijn passend bewijs sluit aan bij het hoogste erkenningsniveau van het Samenwerkingsverband erkenning van interventies en biedt duidelijkheid over het niveau van bewijs voor wetenschappelijk onderzoek naar (kosten)effectiviteit. Het is onmogelijk (en zeer kostbaar) om van ieder

[15] SAR- Advies kostenbesparing door preventie in het jeugddomein Kosteneffectiviteit-van-Preventie-SAR-Advies.pdf

[16] Databank Effectieve jeugdinterventies | Nederlands Jeugdinstituut

preventieprogramma een kosteneffectiviteitsstudie uit te voeren, en daarom gangbaar vanuit het Samenwerkingsverband Erkenning van Interventies om (kosten)effectiviteit volgens een gedegen procedure toe te kennen aan prototypische programma's met dezelfde werkzame elementen en werkwijze.[17] Dit geeft ruimte aan het ontwikkelen en uitvoeren van nieuwe initiatieven die gestoeld zijn op erkende werkzame elementen. Met de interventies uit deze databank is er een breed aanbod beschikbaar van bewezen effectieve preventieve interventies, en een gedegen systeem en infrastructuur voor de (h)erkenning van nieuwe interventies.

16. Het is belangrijk om het sterk gestegen aandeel jongeren dat professionele hulp gebruikt weer fors terug te dringen. Het kabinet stelt streefcijfers op en voert aan de hand daarvan periodiek kwalitatieve gesprekken met gemeenten en maatschappelijke organisaties om de ontwikkeling van de jeugdzorg te monitoren en waar nodig bij te sturen.

Het kabinet onderschrijft dat het belangrijk is om het sterk gestegen aandeel jongeren met professionele hulp fors terug te dringen. In de brief aan de Kamer van 27 januari 2026 is de richtinggevende ambitie uitgesproken om de beweging

in te zetten van 1 op de 7 jongeren met jeugdzorg naar maximaal 1 op de 10 jeugdigen eind 2028. Dat gaat dan nog om 350.000 jeugdigen én hun gezinnen met jeugdzorg, waar dat er in 2024 nog zo'n 500.000 waren. Tegelijkertijd is het ook belangrijk om te kijken naar de intensiteit, duur en kosten van individuele maatwerktrajecten. Vanuit de Hervormingsagenda Jeugd werken we aan een samenhangend pakket aan maatregelen om de jeugdzorg te verbeteren en het stelsel (financieel) houdbaar te maken voor de toekomst. Daarnaast zijn naar aanleiding van het advies van de deskundigencommissie in een routekaart vijf prioriteiten afgesproken, waaronder het terugdringen van het gebruik van aanvullende jeugdhulp. Op dit moment vindt er intensief overleg met het veld plaats om te komen tot welke aanvullende afspraken nodig zijn om het stelsel beter te laten functioneren, waarbij de schaarste van mensen en middelen het uitgangspunt is. De Kamer wordt op korte termijn geïnformeerd over de stand van zaken. De stand van denken wordt ook met commissie Van Ark gedeeld, voor hun zwaarwegende en maatgevende advies begin 2027.

Om beter zicht te krijgen op het jeugdstelsel zijn in de Hervormingsagenda diverse afspraken gemaakt, waaronder het inrichten van een centrale monitor van het jeugdstelsel. De monitor moet structureel en in samenhang inzichten bieden in het functioneren van het jeugdstelsel langs de doelen kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid. Hiermee creëren we een gezamenlijke informatiebasis om de ontwikkelingen over tijd te volgen.

17. Het kabinet gaat in navolging van gemeenten actief aandacht besteden aan het ondersteunen van de relatie van ouders. In dat kader wordt een proef uitgevoerd om relatieondersteuning vanuit de zorgverzekering vorm te geven.

[17] SAR- Advies kostenbesparing door preventie in het jeugddomein Kosteneffectiviteit-van-Preventie-SAR-Advies.pdf

Relatieondersteuning of -therapie worden niet vergoed vanuit de basisverzekering, tenzij het onderdeel is van een psychische behandeling.

Ouders zijn zelf verantwoordelijk voor het onderhouden van hun onderlinge relatie. Als dit aan de orde is, zijn zij ook verantwoordelijk voor het goed uit elkaar gaan in het belang van het kind. Zij kunnen hierbij ook kiezen voor relatie- en gezinstherapie. Relaties en relatievorming maken naar het oordeel van het kabinet deel uit van het privédomein van individuele burgers. Vanuit de aanvullende zorgverzekering is het soms mogelijk om relatietherapie vergoed te krijgen. Dit hangt af van de gekozen verzekeraar.

Systeemtherapie wordt op dit moment onder voorwaarden door zorgverzekeraars vergoed. Zo wordt systeemtherapie in de GGZ bijvoorbeeld als onderdeel van een GGZ-behandeling ingezet en vergoed. Er moet dan sprake zijn van een psychiatrische stoornis.

Een inventarisatie van het Zorginstituut heeft inzichtelijk gemaakt dat er aanwijzingen zijn dat gezinstherapie kostenbesparend is bij kinderen en jongeren met gedragsproblemen, verslavingsproblemen en delinquentie en bij volwassen personen met schizofrenie/psychose. Daarom zal aanvullend onderzoek worden uitgezet naar hoe gezins- of systeemtherapie zouden kunnen bijdragen aan het voorkomen of verminderen van de inzet van jeugdzorg of jeugdbeschermingsmaatregelen, ook bij gescheiden ouders. De Kamer wordt in een van de voortgangsbrieven Jeugd over de uitkomsten geïnformeerd.

Tot besluit

Het kabinet dankt het lid Stoffer voor de initiatiefnota. De initiatiefnota biedt waardevolle inzichten en bevestigt de beweging die met onder meer de Hervormingsagenda Jeugd, het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet en Kansrijke Start is ingezet. Het gaat daarbij om onder meer het versterken van de pedagogische basis, het bieden van ondersteuning dichtbij gezinnen benaderd vanuit een brede blik, normaliseren, ontzorgen en demedicaliseren, het versterken van lokale teams en het voorkomen van onnodige inzet van specialistische jeugdhulp.

Het kabinet vertrouwt erop de Kamer met deze brief en de reactie op de afzonderlijke voorstellen voldoende te hebben geïnformeerd en gaan hier als gewenst graag met de Kamer over in gesprek.

Hoogachtend,

de minister van Langdurige Zorg, Jeugd en Sport,

Mirjam Sterk

de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Sophie Hermans